

НАВРАЌАЊЕ КОН КОНЕСКИ

НАВРАЌАЊЕ КОН КОНЕСКИ

Приредувачи:

Свето Стаменов и проф. д-р Вера Стојчевска – Антиќ

Издавач:

Општина Куманово

За издавачот:

Максим Димитриевски, градоначалник

Уредник:

Наташа Крушиќ – Лазаровска

Рецензент:

проф. д-р Људмил Спасов

Компјутерска подготовка и техничко уредување:

Свето Стаменов

Насловна страница:

Ристе Шурбевски

Печат:

Студентски сервис -

Скопје

©Sveto Stamenov, Vera Stojcevska - Antic 2021.

Сите права на ова издание се заштитени со закон. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или во електронски медиуми или за друг вид јавна употреба или изведба без претходна согласност на издавачот или на авторот.

НАВРАЌАЊЕ КОН КОНЕСКИ

Приредувачи:
Свето Стаменов и проф. д-р Вера Стојчевска -
Антиќ

Куманово
2021

***По повод стогодишнината од раѓањето
на Блаже Конески
(1921 - 2021)***

СОДРЖИНА

⇒ Предговор	15
⇒ Трајко Стаматоски:	
– Делото на проф. Блаже Конески	23
⇒ Виктор Фридман:	
– За Блаже Конески	28
⇒ Цане Андреевски:	
– Разговори со Конески – VIII	31
⇒ Вера Стојчевска – Антиќ:	
– Сеќавања за Блаже Конески	51
⇒ Венко Андоновски:	
– Паднатиот ангел	73
⇒ Маја Јакимовска – Тошиќ:	
– Канонизација на словенските светители и прашањето за словенската културна афирмација во прилозите на Блаже Конески	82
⇒ Christina Kramer:	
– Blaze Koneski's 1945 Lecture <i>Makedonskata literatura i makedonskiot literaturen jazik</i>	89
⇒ Марија Коробар – Белчева:	
– Митологијата во ономастичките истражувања на Блаже Конески	101
⇒ Влада Урошевиќ:	
– Порив бликнат од темнините	107
⇒ Васил Тоциновски:	
– Книжевниот историчар Блаже Конески	119

⇒ Луан Старова:	
–Блаже Конески и странските влијанија (Запис врз автентични сеќавања)	131
⇒ Zlatko Kramarić:	
–Politika, identitet, kultura u optici Blaža Koneskog	148
⇒ Владимир Мартиновски:	
–Блаже Конески и Јан Скацел (неколку поетски паралели).....	168
⇒ Георги Сталев:	
–Исчитување на стихозбирката <i>Везилка</i> од Блаже Конески ..	181
⇒ Максим Каранфиловски:	
–Формите на императивот во текстовите на Б. Конески	203
⇒ Лидија Тантуровска:	
–За удвојувањето на директниот објект кај Блаже Конески како нормативно и како стилско обележје	214
⇒ Цане Андреевски:	
–Некои актуелизирани теми од книгата <i>Разговори со Конески</i>	231
⇒ Васил Дрвошанов:	
–Проучувањата на академик Блаже Конески на македонските говори	238
⇒ Свето Тоевски:	
–Блаже Конески – столб на македонската национална лингва-култура и во 21 век	283
⇒ Људмил Спасов:	
–Белешки за јазикот и стилот во првата збирка поезија на Блаже Конески <i>Земјата и љубовта</i> (1948 г.)	295
⇒ Славчо Ковилоски:	
–Родниот крај како инспирација на Блаже Конески	304
⇒ Атанас Конески:	
–Како ги читам мудростите на и за Блаже Конески (Низ паметњето на неговите познавачи)	323
⇒ Веле Смилевски:	
–Поетското послание на Блаже Конески	334

⇒ Ранко Младеноски:	
–Поетскиот ораториум на Блаже Конески	345
⇒ Звонко Танески:	
–Третманот на Блаже Конески во словачката славистика .	358
⇒ Димитар Пандев:	
–Поетското и раскажувачкото дело на Конески	369
⇒ Атанас Вангелов:	
–Гласот на Конески	378
⇒ Људмил Спасов – Далибор Јовановски:	
–Анализа на текстот на Блаже Конески <i>По повод најновиот напад на нашиот јазик</i> во контекст на Резолуцијата на Информбирото и статусот на македонскиот јазик	389
⇒ Кица Колбе:	
–Посланието на Блаже Конески до Македонците	410
⇒ Milan Jazbec:	
–Blaže Koneski - državnik s posluhom za jezikovno normo in njeno poetično moč	414
⇒ Трајко Стаматоски:	
–Последните денови на Блаже Конески	419
⇒ Људмил Спасов:	
–Навраќање кон Конески	427

Ранко МЛАДЕНОВСКИ

ПОЕТСКИОТ ОРАТОРИУМ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

Апстракт: Поезијата на Блаже Конески веќе долго време предизвикува голем интерес и кај читателската публика и во книжевно – научните кругови. Во овој труд се анализираат и се интерпретираат песните на Конески што имаат специфики на молитва. На почетокот од трудот се определува потеклото и значењето на терминот *молитва*, а потоа се посочува конкретниот апликативен материјал што е предмет на интерпретација. Станува збор, имено, за шест песни на Конески во чиј наслов се содржи зборот *молитва* објавувани во разни поетски збирки: две песни со наслов „Молитва“ во збирката *Песни* објавена во 1953 година; песна со наслов „Молитва за сон“ во збирката *Стари и нови песни* од 1979 година; песна со наслов „Молитва“ во збирката *Црква* од 1988 година; песна со наслов „Молитва“ во збирката *Небеска река* од 1991 година; песна со наслов „Молитва за успокојување“ во последната стихозбирка *Црн овен* објавена во 1993 година. Но, во трудот се анализираат и други песни на Конески во чија содржина се среќава одреден молитвен призив. Тоа значи дека интенцијата на овој труд е да се интерпретираат „молитвените стихови“ на Конески во интегрална форма, односно да се елаборираат семантичко – синтаксичките особености на поетскиот ораториум на македонскиот поетски бард Блаже Конески.

Клучни зборови: *македонска книжевност, Конески, поезија, молитва, интерпретација.*

1. Вовед

Блаже Конески е поетска икона во современата македонска литература, односно во македонската книжевност од втората поло–

вина на 20 век – период во кој се финализираше неколкувековниот стремеж за стандардизација на македонскиот јазик и период во кој македонското книжевно писмо се развиваше со гигантски чекори. Во тие динамични културни процеси во Македонија Конески имаше клучна улога – и на полето на лингвистиката и во областа на историјата на литературата, но и во самата литература. Неговата поезија беше и остана еден од фундаменталните афирматори на македонската култура низ целиот свет. Дека е тоа навистина така потврдува и сè уште живиот интерес за поезијата на Конески и на читателската публика и на книжевно – научната мисла.

Зошто „поетски ораториум“ и што значи тоа? ¹ Терминот „ораториум“ овде го употребуваме со едно негово специфично (навистина примарно, но малку подзаборавено) значење: „мала капела, просторија за молитва“ (Ширилова, 2006); „соба за молитва, храм, црква“ (Вујаклија, 1991). Тоа значи дека во овој труд ќе ги интерпретираме „молитвените“ сегменти од поезијата на Блаже Конески.

Имено, во поезијата на Конески има неколку песни со наслов „Молитва“ и тоа од разни периоди од неговото книжевно стихотворство. Сметаме дека ова е значаен сегмент од поетскиот дискурс на македонскиот поетски великан затоа што во оној момент кога „молитвата“ на Конески (или, ако сакаме да бидеме попрецизни, на лирскиот субјект) станува и „молитва“ на читателот, на реципиентот, тогаш поезијата на Конески се преобразува во молитвен амбиент, во „стиховен простор за молитва“, во „поетски храм“, односно во „поетски ораториум“. Станува збор, всушност, за шест песни од поетскиот опус на Конески што се насловени со „молитва“: а) две песни со наслов „Молитва“ во збирката *Песни* објавена во 1953 година; б) песна со наслов „Молитва за сон“ во збирката *Стари и нови песни* од 1979 година; в) песна со наслов „Молитва“ во збирката *Црква* од 1988 година; г) песна со наслов „Молитва“ во збирката *Небеска река* од 1991 година; д) песна со наслов „Молитва за успокојување“ во последната стихозбирка *Црн овен* обја-

¹ „Треба да го објаснам насловот“ – вака го започнува Конески својот предговор во поетската збирка *Сеизмограф* (Конески, 1989, стр. 5), што секако зборува за еден особен, респективен однос на поетот кон својот читателски аудиториум. Значи, да го објасниме и ние насловот.

вена во 1993 – годината во која Конески само физички замина од овој свет, но остана вечно да живее во духот на македонската културна традиција со своето маестрално дело.

Тоа ќе биде, всушност, базниот корпус (примерок, апликативен материјал) од песни што овде ќе ги анализираме, но ќе се обидеме да пронајдеме и други стихови во преостанатите поетски сочиненија на Конески во кои постои одреден молитвен призивок со што ќе ја добиеме во интегрална форма сликата од поетскиот ораториум на Конески.

2. Молитва - генеза и семантика

Човековата потреба и желба за општење со божествата е позната (регистрирана) уште од најстарите цивилизации за кои науката денес поседува проверени (покажани и докажани) податоци. Засведочено е тоа и во најраните писмени споменици од сумерската и од египетската цивилизација. Нам денес ни се познати, на пример, упатените молитви кон Амон – Ра во древната египетска поезија: „Амон – Ра... Благородниот бог кој ја слуша молитвата“. (Лазаревиќ, Димитријевиќ, 1967, стр. 46). Познати ни се, исто така, и молитвите од месопотамиската (односно сумерската) поезија упатени кон Сонцето како божество: „О, Сонце, Господару мој, вистински Господару на правдата, о кралу на небесата и на Земјата... Ти си Оној што ги исполнува молитвите...“. (Лазаревиќ, Димитријевиќ, 1967, стр. 67). Го среќаваме обраќањето кон боговите, на пример (уште една илустрација), и во првата плоча, односно во првото пеење, од епот „Гилгамеш“: „Нивните лелеци допираат до великите богови, / небесните богови, господарите на светиот Урук“. (Гилгамеш, 1977, стр. 24). А во деветтата плоча од истиот еп среќаваме и молитва: „Главата ја кревам и на Син – месецот се молам, / кон Советот на боговите молитви упатувам: / Ве молам, о, богови, спасете ме, спасете ме“. (Гилгамеш, 1977, стр. 58). И така натаму.

Што претставува, всушност, молитвата? Молитвата е текст (дискурс) со чија помош човекот ѝ се обраќа на одредена натприродна сила, му се обраќа на определено божество. Молитвата е „обраќање со молба до господ или до некој светец; посебен текст за такво обраќање“. (Толковен речник на македонскиот јазик, 2006). Молитвата прет-

ставува „тивка или гласно искажана молба кон Господ. Молитвата се користи во сите религии низ целата историја. Нејзините карактеристични ставови (навалување на главата, клечење, поклонување) и ставовите со рацете (подигнати, испружени, склопени) означуваат држење на посветеност. Молитвите може да вклучуваат исповедање на грев, барања, благодарност, пофалби, понуди на жртва или ветувања за идни акти на посветеност“. (Енциклопедија Британика, 2005).

Да погледнеме сега конкретно каква е функцијата и улогата на молитвениот стих во поезијата на Блаже Конески.

3. Песни - молитви во поезијата на Конески

Во збирката *Песни* објавена во 1953 година, како што веќе беше нагласено погоре, фигурираат две песни со наслов „Молитва“.

Првата песна со наслов „Молитва“ од збирката *Песни*, всушност, е љубовна песна со тема за загубена љубов. Како формални показатели за ваквото наше тврдење нека ни послужат следните сегменти од стиховите на песната: *девојче, слатка шедба, болен, срце, угасна љубов*. (Конески, 2011а, стр. 74).² Лирскиот субјект од песната упатува молитва. Но, таа молитва не е упатена (како што би се очекувало) кон некое божество, туку кон девојчето, односно кон ликот на девојчето – значи, кон саканата, кон љубената. Тоа имплицира дека во стиховите од оваа песна имаме „изневера“, односно отстапка од класичниот модел на молитвата. Треба да ги имаме тука на ум термините „актуализација“ (Конески, 1987, стр. 148) и „иновација“ (Конески, 1987, стр. 141) за кои се залагаше Конески и како поет и како добар познавач на теоријата на поезијата. Имено, Конески врши актуализација и поетска иновација со супституција на адресатот на молитвениот текст – тоа сега не е Бог ниту какво било друго божество, ами девојката, љубената. Ваквата извршена „изневера“ на молитвениот модел со замена на примачот на молитвата ги збогатува стиховите на оваа песна со дополнителна семантика. Всушност, ако молитвата е упатена кон

² При цитирањето на фрагменти од оваа и од другите песни на Конески го користиме интегралното критичко издание на поезијата на Конески во две книги објавено од МАНУ во 2011 година во редакција на Милан Гурчинов.

девојката, тоа значи дека лирскиот субјект од неа создава божество, односно за него таа е божество оти молитви се упатуваат кон божества. На ваков начин лирскиот субјект ја детерминира загубената љубов како „божествена љубов“. И токму затоа песната носи наслов „Молитва“.

Молитвата во другата „Молитва“ од стихозбирката *Песни* (1953) ја среќаваме во последната строфа од песната (Конески, 2011а, стр. 82):

*Земјо, радост ѝ треба
на една младешка снага.
Лекуј ме, лекуј, земјо,
од немир темен и тага!*

Очигледно е дека овде молитвата е упатена кон божество – кон божицата Геа, кон Мајката Земја. Во овој контекст, мошне интересен е следниот дистих од третата строфа од песната, поставен непосредно пред изречената молитва: *со викум ти ќе се фрлиш / на земи диво и вилно*. (Конески, 2011а, стр. 82).

Соседството на овие два стиха со приложената молитва во последната строфа ја поттикнува кај читателот и кај интерпретаторот асоцијацијата за митот за Антеј, синот на Геа, кој ја обновува својата сила при допирот со Земјата. Не треба да се заборави тука дека Геа е мајка и жена на Небото. Оттаму и доминантната дијада земја – небо во оваа молитвена песна од Конески, а најдобра илустрација за ваквата теза е втората строфа од песната. (Конески, 2011а, стр. 82). Од друга страна, може да се заклучи дека и оваа песна на Конески е лирски љубовен израз, а како потврда за ова потсетуваме на следните фрагменти од последната строфа што ја цитиравме погоре: *радост, младешка снага, немир темен, тага*. Сето тоа значи дека лирскиот субјект ја упатува љубовната молитва кон божицата Геа идентификувајќи се со нејзиниот син Антеј. Ако се земе предвид и амбиенталниот код на овие стихови (*ноќе в шума, утајум тајно, тиха полноќ...*), тогаш станува повеќе од јасно дека оваа песна на Конески сама за себе претставува „ораториум“, мал храм за упатување молитви кон божествата, а тоа само ја потврдува уште еднаш маестралната поетска умешност на Конески.

„Молитва за сон“ од збирката *Стари и нови песни* објавена во 1979 година е приспивно – молитвена песна. Тоа е, всушност, песна – молитва за сон упатена кон сонот: *Од високи брези / од предели зрачни / на клепкиве слези / и приказни зачни*. (Конески, 2011а, стр. 273). Во стиховите на оваа песна е извршена персонификација, но и сакрализација на сонот – за лирскиот субјект сонот е божество што ќе го избави од неспокојството и од несоницата (insomnia). Токму затоа, впрочем, песната изобилува со еуфонија (милозвучност, благогласност) како резултат, пред сè, на римата, но и на силабичната уреденост на стихот – сите стихови се шестерци со исклучок на вториот стих од втората строфа кој е петерец. Но, ни овој исклучок не е случаен. Ваквата недоследност во силабичната подреденост на песната (дисхармонија) се јавува во втората строфа каде што лирскиот субјект сè уште „води борба“ со несоницата и со вознемиреноста, па затоа таа „вознемиреност“ се јавува (се рефлектира) и на рамниште на формата (синтаксата) на стихот во отстапката од шестерецот. А тоа, секако, е уште еден доказ дека ништо не е случајно во поезијата на Конески.

Една од најпознатите песни на Конески е „Молитва“ од збирката *Црква* објавена во 1988 година. Тоа е кратка и едноставна песна („проста и строга македонска песна“, како што нагласува Конески во „Везилка“) во која на „поетски тапет“ се ставаат сложените меѓучовечки односи, т.е. меѓусебната отуѓеност на човек од човека, пред сè, поради „болните луѓе“ коишто се и зловни и накажани и порочни и нарцисоидни и егоистични и така натаму и сè во стилот на добро познатата и, секако, премногу точна латинска максима *homo homini lupus est*. Токму затоа молитвата е упатена кон Бога, кон Господа за спас од тие „болни луѓе“. Меѓутоа, што и да се каже во која било и во каква било интерпретација на оваа песна, секогаш ќе остане нешто недоречено и недопротолкувано, па затоа ќе ја приложиме оваа „молитва“ на Конески во интегрална форма, зашто самата песна е најдобра интерпретација самата за себе и самата по себе (Конески, 2011б, стр. 109):

Спаси ме, Боже, од болните луѓе
што се накажани,
та не се криви,
нивната злоба умерено суди ја,

самите од неа одвај се живи.
Тие се мислат повикани да водат
како Мојсија и другите пророци,
а самите не можат да се ослободат
и влечат по себе ситни пороци.
Дај, Господе, што помалку очите да им ги бодам,
штом тие лево ќе фатат, јас десно да одам.

Ете, тоа е таа рефлексивна „молитва“ на Конески испреполнета со филозофско – животна семантика, но и со поука што бездруго треба да се кодира со N.B. (Nota bene).

Со оваа „Молитва“ од збирката *Црква* кореспондира песната „Молитва“ од збирката *Небеска река* објавена во 1991 година. Имено, во песната „Молитва“ од *Небеска река* молитвениот дискурс не е упатен кон некое божество туку кон спокојството (мирот, хармонијата во себеси) што подразбира дека е извршена персонификација на една од состојбите на човековиот дух (спокојството, мирот): *Дојди од некаде, спокојство, / во самотната душа.* (Конески, 2011b, стр. 274). Злобата, нажаланоста, порочноста, егоизмот, нарцисоидноста на „болните луѓе“ од молитвата во збирката *Црква*, овде (во „Молитва“ од *Небеска река*) ги среќаваме кондензирани во метафората од последниот стих од песната: *бесот на секој бран.* (Конески, 2011b, стр. 274). Всушност, сиот втор дел од оваа „двокатна“ песна претставува метафора за отпорот на човековата душа кон немирите, кон вознемирувањата, кон неспокојствата што доаѓаат однадвор, а токму затоа и се изрекува „молитвата за спокојство“.

Со идентични молитвени стихови се соочуваме и во последната поетска збирка на Конески со наслов *Црн овен* објавена во 1993 година, неколку месеци пред физичката смрт на поетот. Тоа е песната „Молитва за успокојување“ којашто го заокружува поетскиот ораториум на Конески со интегралните молитвени песни. Самиот наслов на песната е индиција за тоа дека таа е во дослук со претходната „Молитва“ од збирката *Небеска река*. Очигледно е дека и во двете песни (од *Небеска река* и од *Црн овен*) лирскиот субјект го нагласува најсакралното чувство на оној што молитви, односно најсветиот сегмент на секоја молитва – спокојството, смиренieto – што е и предуслов и услов и

повод и причина и резултат на молитвењето. Индикативна е, во таа смисла, употребата на глаголот „прави“ (а не на глаголите „кажува“, „искажува“, „упатува“ и слично) во контекст на молитвениот исказ: *молитва правам да тивне / гласот што несреќи коби.* (Конески, 2011b, стр. 325). Тоа би значело дека овде молитвата е креација, иновација адаптирана на актуелната желба и потреба на лирскиот субјект, а тоа е спокојството, успокојувањето (Конески, 2011b, стр. 325):

*Барем во петлени зори
или во глувите доби
нека се смири малку
јансата што ме здоби.*

Би било интересно да се погледне како во оваа песна молитва–та одеднаш се трансформира во молба (заповед можеби) во нејзините последни два стиха: *Најдете спокојно место / коскиве да ми ги зглоби.* (Конески, 2011b, стр. 325). Од неприкосновениот простор на сакралното (молитвата) лирскиот субјект во мигновение се враќа (и не враќа) во секојдневниот простор на профаното (молба). Асоцијацијата е сосема јасна: тој брз премин од сакралното (небо) во профаното (земја) ја имплицира прекинатата врска (а тоа секако значи и – претходно воспоставената) меѓу смртниот човек и бесмртниот, вечниот и бесконечен Бог што, всушност, е и суштинската особеност на секоја молитва. И зарем ова не е уште еден непобитен доказ и показ (ќе повториме – по којзнае кој пат!) за врвното поетско мајсторство на Конески!?

Тоа се шесте песни – молитви од поетското писмо на Конески. Но, како што нагласивме погоре во воведниот дел, постојат и други стихови во одделни песни од нашиот поет во кои е забележлив одреден молитвен карактер.

4. Други стихови со молитвен призив кај Конески

Во поетскиот опус на Блаже Конески може да се посочат повеќе песни во кои се забележливи обраќања кон Бога преку молитви, благослови и похвали. Станува збор, имено, за следните 11 поетски творби на Конески што, исто така, може да се подредат во неговиот поетски

ораториум: поемата „Мостот“, „Смртта на синот“, „Житие на Таса Бојаноска“, „Тетин Ристе“, „Одземање на силата“ и „Марковиот манастир“ (сите од збирката *Стари и нови песни*); „Видело“ (од збирката *Црква*); „Благослов“ (од збирката *Златоврв*); „Велигденско јајце“ и „Похвала“ (од збирката *Сеизмограф*); „Будење“ (од збирката *Црн овен*).

Во поемата „Мостот“, поточно во делот „Сказната на стариот мајстор“, има два стиха што експлицитно упатуваат на обраќањето на стариот мајстор, односно на таткото, кон Бога: *а како мајка се молев гласно / да ми го спасе од болест бог.* (Конески, 2011а, стр. 27). Во песната „Смртта на синот“ завршниот стих е молитва на птиците: *Господи, одложи ја до утре оваа смрт.* (Конески, 2011а, стр. 258). Лирскиот субјект им ја допушта позицијата на адресанти токму на птиците затоа што станува збор за значајна молитва, молитва за живот, а познато е дека примарниот симбол на птиците е врската меѓу земјата и небото (Шевалие, Гербран, 2005, стр. 831) па така молитвата станува поблиска до Бога. Сосема различна, односно спротивна поетска порака среќаваме во песната „Житие на Таса Бојаноска“ во која лирскиот субјект искажува одреден сомнеж во молитвењето поради неислушана и неостварена молитва, а во таа смисла оваа песна е идентична со „Одземање на силата“ од циклусот „Марко Крале“.³ Во песните „Тетин Ристе“ (од *Стари и нови песни*) и „Благослов“ (од *Златоврв*) нема молитва во вистинска смисла на зборот туку благослови – молитвен благослов за мир и благосостојба со повикување на св. Трифун (во „Тетин Ристе“) и благословување на човековите „ситни маки“ (во „Благослов“). Во „Марковиот манастир“ (од циклусот „Марко Крале“), исто така, нема молитва туку само молитвена интенција, односно молитвен став: *Запрев пред олтарот како да ќе се помолам Богу.* (Конески, 2011а, стр. 310). Ја читаме во овој стих имплицитно онаа молитвена скептичност искажана во „Житие на Таса Бојаноска“ и во „Одземање на силата“. Во песната „Видело“, пак, имаме директна молитва на старицата упатена кон Бога за видот (за „гледалото“ како што вели Конески во една друга своја песна): *И таа си вели / и се моли: / Боже, барем со левово окце / да гледам просирки бели, / па макар и да боли.* (Конески,

³ За идејниот контекст на песната „Одземање на силата“ од Конески да се види, на пример: Вангелов, 1981, стр. 122–129; Младеноски, 2005, стр. 299–305.

2011b, стр. 151). Од поетскиот ораториум на Конески мошне интересна е песната „Велигденско јајце“ во која, всушност, е стихуван општо-познатиот молитвен ритуал со заштитна моќ за здравје на децата со првото вапсано црвено велигденско јајце. Не треба тука многу да се појаснува дека и оваа песна е доказ за маестралната дарба на Конески да „открива строги песни“ во наједноставните животни нешта оти тоа велигденско црвено јајце овде, меѓу другото, е и поетски симбол за воспоставената врска на релација *земја - небо*, односно на релација *човек - Бог*. „Похвала“ (од збирката *Сеизмограф*) е интертекстуална песна во која е извршена деконструкција на една епизода од Светото евангелие според Јована. Имено, Марија, сестрата на Марта и на воскреснатиот Лазар, ги помазува нозете на Исус со миро и ги брише со својата коса. (Јован 12, 3).⁴ Познато е од евангелијата што им одговорил Исус на апостолите во врска со нивната забелешка за залудно потрошеното миро, но Конески ѝ дава на оваа епизода еден подруг, „човечки“ контекст: *А во себе помисли: / „О бездушници! / Зошто ми го зацрнувате / овој редок миг / на чудесна земна љубов / во мојот живот?!“ // Исусе, Боже наш, / те сакам заради таа помисла!* (Конески, 2011b, стр. 230–231). Експлицитна интертекстуалност забележуваме и во последната молитвена песна од поезијата на Конески со наслов „Будење“ (од *Црн овен*), односно во последните два стиха од песната пред кои е наведена белешката „Според А. С. Пушкин“: *Не дај, Боже, од ум да се шекнам. / Дај ми, Боже, да скипнам, да секнам.* (Конески, 2011b, стр. 331). Станува збор, всушност, за варијација на насловот на познатата песна на Пушкин „Не дај Боже да полудам“ („Не дай мне Бог сойти с ума“) од 1833 година. Оваа Пушкинова песна е исползувана за да се искажат идеите и чувствата на лирскиот субјект во новото време, а ваквата поетска постапка на Конески (користење на сегменти од традицијата и нивно варирање) ни е позната и од други негови песни како што се, на пример, оние од циклусот „Марко Краље“.

Со тоа го заокружуваме поетскиот ораториум на Конески кој, според нас, има значајно место во целината што ја сочинува неговата

⁴ Во преостанатите три евангелија од Новиот завет на различен начин е претставена оваа епизода и таму не Марија ами некоја непозната жена (грешница) го помазува Исуса. Да се види: Матеј 26, 6–12; Марко 14, 3–8; Лука 7, 37–50.

поезија којашто, несомнено, е со високи уметнички вредности.

5. Заклучок

Од квантитативен аспект, поетскиот ораториум на Конески содржи вкупно 17 стихотворби, односно 6 интегрални песни – молитви и 11 песни во кои одредени стихови имаат молитвени специфики. Од квалитативен аспект, пак, со анализите и интерпретациите на песните се покажа дека молитвените стихови на Конески носат со себе високи естетски вредности, односно дека Конески не само што трага туку и создава вредни поетско – книжевни дела од едноставни нешта. Тоа е така затоа што ораториумската поезија на Конески претставува богатство од семантички признаци: тријадата *лирски субјект - земја - небо* со сета симболика што ја имаат составните делови на ова тројство; трансформација на љубената личност во божество; антејството како *spiritus movens* на човекот како свесно битие; персонифицирање и сакрализирње на сонот со сите негови мистични карактеристики; семантизација на силабичната версификација; полисемичко транспонирање на латинската максима *homo homini lupus est* во една сосема кратка молитвена песна; сакрализација на профаното, но и профанизација на сакралното; практикување на интертекстуалноста и деконструкцијата во функција на полисемичност на поетскиот текст итн.

И, сосема за крај, сакаме да потенцираме дека поезијата на Конески му создава (му „открива“, како што знаеше да каже Конески) на реципиентот, меѓу другото, и еден простор за молитва, мал храм, ораториум, во кој се воспоставува човечка и човечна врска со Бога и со чија помош читателот го открива Бога во себеси.

Библиографија

- Вангелов, Атанас (1981). *Литературни студии*. Скопје: Мисла.
- Вујаклија, Милан (1991). *Лексикон страних речи и изрази*. Београд: Просвета.
- Гилгамеш (1977). Препев и предговор Михаил Ренцов. Скопје: Македонска книга.

- *Енциклопедија Британика*, Том 6. (2005). Скопје: Топер.
- Конески, Блаже (1987). *Ликови и теми*. Скопје: Македонска книга.
- Конески, Блаже (1988). *Црква*. Скопје: Мисла.
- Конески, Блаже (1989). *Сеизмограф*. Скопје: Мисла.
- Конески, Блаже (1991). *Небеска река*. Скопје: Македонска книга.
- Конески, Блаже (1993). *Црн овен*. Скопје: Култура.
- Конески, Блаже (2011а). *Поезија*. Книга прва. Приредил: Милан Ѓурчинов. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Конески, Блаже (2011б). *Поезија*. Книга втора. Приредил: Милан Ѓурчинов. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Лазаревиќ, Б. Л.; Димитријевиќ, Д. (уредници). (1967). *Поезија древнoг Египта и Месопотамије*. Превео: Војислав Симиќ. Крушевац: Багдала.
- Младеноски, Ранко (2005). *Чекајќи ја егзегезата*. Скопје: Современост.
- *Свето писмо (Библија)* (2003). Превод: Архиепископ Гаврил. Скопје: Библиско здружение на Република Македонија.
- *Толковен речник на македонскиот јазик*, Том III, Л–О. (2006). Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Шевалие Жан, Гербран Ален (2005). *Речник на симболите*. Превод од француски јазик: Ирина Бабамова, Маргарита Велевска, Ирина Ивановска, Марина Михајлоска, Радица Никодиновска, Ирина Павловска. Скопје: Табернакул.
- Ширилова, Велика (2006). *Голем лексикон на странски зборови и изрази*. Скопје: Топер.

BLAZE KONESKI'S POETIC ORATORIO

Ranko Mladenoski
Goce Delchev University – Stip
Faculty of Philology

Abstract: Blaze Koneski's poetry has been arousing great interest among readers and in the literary and scientific circles. This paper analyzes and interprets Koneski's poems that have characteristics of prayers. At the beginning of the paper the origin and meaning of the term *prayer* is determined, and then the specific material that is the subject of interpretation is presented. It contains six poems by Koneski which contain the word *prayer* in their title and have been published in

many poetic collections: two poems titled „Prayer” in the collection of poems „Poems” published in 1953; a poem titled „Prayer for Falling Asleep” from the collection „Old and New Poems” from 1979; a poem titled „Prayer” from the collection „Church” from 1988; a poem titled „Prayer” from the collection „Heavenly River” from 1991; a poem titled „Prayer for Calmness” in the latest collection „Black Ram” published in 1993. However, the paper also analyzes other poems by Koneski which contain prayer overtones. This implies that the intention of this paper is to interpret Koneski’s „prayer verses” in integral form, that is to elaborate the syntactic-semantic features of the poetic oratorio of the Macedonian poetic bard Blaze Koneski.

Keywords: *Macedonian literature, Koneski, poetry, prayer, interpretation.*

(Сборник статей: *Вторая международная научна конференция, Воронеж, 10-12 мая 2017* = *Зборник на трудови / Втора меѓународна научна конференција, Воронеж, 10-12 мај 2017* = *Conference proceedings / Second International Scientific Conference, Voronezh, 10-12 May 2017*, Штип : Универзитет имени Гоце Делчева = Универзитет „Гоце Делчев” - Штип = *Shtip : Goce Delcev University, 2017*, стр. 419 - 418).

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

821.163.3–94

008(497.7)(091):929 Конески,Б. 929 Конески,Б.:008(497.7)(091)

НАВРАЌАЊЕ кон Конески / Приредувачи Свето Стаменов, Вера
Стојчевска – Антиќ. – Куманово : Општина Куманово, 2021. – 432
стр. ; 24 см

ISBN 978–608–245–672–0

а) Конески, Блаже, 1921–2021 — Во сеќавања

б) Културен контекст — Македонија — Блаже Конески (1921–2021)

COBISS.MK-ID 53736197

НАВРАЌАЊЕ КОН КОНЕСКИ

Приредувачи:

Свето Стаменов и проф. д-р Вера Стојчевска - Антиќ

Издавач:

Општина Куманово

За издавачот:

Максим Димитриевски, градоначалник

Уредник:

Наташа Крушиќ – Лазаровска

Рецензент:

проф. д-р Људмил Спасов

Компјутерска подготовка и техничко уредување:

Свето Стаменов

Насловна страница:

Ристе Шурбевски

Печат:

Студентски сервис
Скопје
